

Duka: Jestliže tedy církve nic nevlastnily, nemohly žádný majetek ukrást

Pražský arcibiskup ve svém článku vyjadřuje omluvu a lítost nad činy, které vzbuzují odpor vůči církvi a jejímu působení

14.6.2012 Dominik Duka

Bývám znovu a znovu dotazován na otázky spojené s majetkovým narovnáním mezi státem a církvemi. Účastním se mnohých debat na různých fórech nebo v médiích, kde se toto důležité a přitom již docela ubíjející téma probírá. Velmi často se opakují námitky protivníků navrhovaného řešení a já musím objasňovat to, o čem bych si mohl myslet, že již přece musí být všem zřejmé. Mnohdy se také stává, že má slova bývají překrucována, objevují se neoprávněná tvrzení, že cosi zůstává nevyjasněno či záměrně skryto. Dovolte tedy, abych se i tímto způsobem pokusil formulovat argumenty, které by měly odpovídat na pochybnosti, jež se snad víc z neznalosti než ze zlé vůle stále objevují.

1) Sice tomu tak občas nesprávně říkáme, ale je třeba zdůraznit, že nejde o restituce, nýbrž o zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. *Církve tedy nevystupují jako restituenti, ale budou podléhat podobnému režimu, jaký platil i v ostatních případech.* Zákon hovoří o zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd, které byly spáchány komunistickým režimem. Dosažená dohoda je ojedinělým historickým faktem, kdy na základě vzájemného porozumění a kompromisu bylo nalezeno řešení, se kterým souhlasily jak římskokatolická církev, tak křesťanské církve sdružené v Ekumenické radě církví ČR, tak Federace židovských obcí, podobně jako Svaz měst a obcí, Agrární komora a Asociace soukromých zemědělců, kterých se toto řešení bezprostředně dotýká.

2) *Souhlasím s názorem, že církve žádný majetek nevlastnily, a proto také církvím nebude žádný majetek navrácen.* Část majetku totiž bude navracena jednotlivým právnickým osobám (farnosti, kláštery, kapituly, sbory atp.) Jestliže tedy církve nic nevlastnily, nemohly žádný majetek ukrást ani v době předhusitské, ani v době pobělohorské, jak občas bývá církvím předhazováno.

Na základě historických studií dnes víme, že náhrady či restituce po Bílé hoře ve prospěch církevních právnických osob tvořily 0,8 % tehdejších pobělohorských restitucí.

3) Hodnota nemovitého majetku činí 134 miliard. Nezapočítávají se náhrady za movitý a živý či neživý inventář, rovněž tak není vypláceno odškodnění z ušlého výnosu, což činí 160 miliard Kč. Není vyplácen doplatek za sebefinancování ve výši 20 miliard Kč na pokrytí celého rozpočtu církve. Rovněž tak není restituováno patronátní právo v rozsahu 100 miliard Kč, protože neproběhla skutečná restituce majetku bývalých patronů. Nejsou

restituovány finanční prostředky z fundací ve výši cirká 20 miliard korun atd. Můžeme tedy říci, že částečné odškodnění se pohybuje vy výši 25 – 30 % bývalého nemovitého a movitého majetku a dalších finančních zdrojů.

4) Ocenění majetku bylo provedeno podle platných norem o oceňování lesních porostů podle materiálů Pozemkového fondu ČR. Vycházelo se při tom z údajů, které dodaly církve a náboženské společnosti, a z materiálů Pozemkového fondu ČR i Lesů ČR. Pro ocenění majetku bylo použito průměrné ceny nemovitého majetku v České republice, tedy v podstatě průměru mezi nejdražšími a nejlevnějšími pozemky. Tento výpočet byl ověřen dvěma studiemi, studií Výzkumného ústavu zemědělského a studií společnosti Ernst & Young. Celkem byly náhrady v hodnotě 134 miliard korun vyčísleny již v roce 2007.

Církev bohatá nebude

5) Hovoří se o tom, že církev nemá být bohatá. *Ona ale bohatá nebude ani po schválení navrhovaného zákona, bude mít jen majetek, z jehož výnosu bude financovat svůj provoz.* Tento majetek samozřejmě nebude smět nijak promarnit, neboť by neměla z čeho vyplácet mzdy kněžím a dalším zaměstnancům jednotlivých církevních institucí a nemohla by financovat své aktivity. Kromě toho, že bude v nakládání se svým majetkem omezena tak jako všichni, kdo něco vlastní, bude tato skutečnost největším omezením. Majetek, který má být zdrojem pro financování církví a který současně bude dávat práci mnoha lidem, je současně velkým závazkem. Jeho efektivní spravování nemůže spočívat v tom, že bude obhospodařován centrálně jako součást nějakého fondu. Vzpomeňme, jak všechny fondy dopadly. Církve by tak rovněž nezískaly nezávislost na státu, která plyne z ústavy.

6) *Smyslem řešení stávající provizorní situace je vytvořit možnost pro to, aby se církve mohly financovat samy.* Částečně navrácený majetek má vytvořit předpoklad pro sebefinancování mimo státní rozpočet, čímž bude splněn požadavek, aby jak stávající, tak nově registrované církve a náboženské společnosti (hinduisté, Hnutí Hare Krišna, buddhisté atd.) nebyly financovány ze státního rozpočtu.

7) Současný zákon, který navrácí 25 – 30 % původního majetku církvím, postupuje zbylý nemovitý majetek současným držitelům, tj. městům, obcím, soukromým právníckým osobám. *Vydávat se tedy bude jedině ten majetek, který je v tuto chvíli ve vlastnictví státu.* Města, obce a další soukromé právnícké osoby se díky zrušení blokačních paragrafů stanou plnohodnotnými legitimními držiteli majetku, což jim dá také možnost efektivně s tímto majetkem hospodařit. Budou moci pokračovat ve výstavbě a např. žádat o evropské dotace. Výnosy z jejich hospodářské činnosti budou daněny stejně tak jako u církevních právníckých osob.

První republika majetky vykupovala a řádně za ně platila

8) Do zákona je zahrnut výlučně majetek, který byl ve vlastnictví církevních právníckých osob ke dni 25. února 1948. První pozemková reforma po roce 1918 se týkala i církevního majetku. Je ovšem třeba zopakovat, že první republika v souladu s náhradovým zákonem tyto majetky vykupovala a řádně za ně platila. Také komunistickým státem byl od církve majetek po 25. únoru 1948 oficiálně „vykoupen“, na rozdíl od pozemkové reformy první republiky ovšem nebyl nikdy zaplacen. Můžeme se ptát, jaké výšky by muselo dosáhnout případné soudní penále.

9) *O legitimitě navráceného majetku z doby před 25. únorem 1948 vypovídá rozhodnutí ústavního soudu.* Ústavní soud v roce 2010 potvrdil, že na straně církví existuje legitimní očekávání, že jejich historický majetek bude státem vypořádán. Církev za vlastníka majetku považoval také občanský zákoník z roku 1811 i Československý stát po roce 1918. Důkazem toho je pozemková reforma, která zacházela s církevními majiteli jako s kterýmkoli jiným soukromým vlastníkem. Naopak tzv. veřejné vlastnictví, tedy vlastnictví státu, krajů či obcí, bylo naopak ze záboru vyloučeno.

10) Výhoda stávajícího řešení spočívá v zamezení zmatků oproti výčtové metodě. Ta je podle Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního nereálná vzhledem k vysokému počtu položek a nemožnosti jejich kontroly. Problém je také v tom, že v případě, že by se jednalo o výčtový zákon, mohl by být označen za protiústavní, jelikož zákony mají být obecné a nikoli individuální.

11) *Pro možnost vydání platí jako v případě všech vydání předložení výpisu z pozemkových knih, který nesmí být starší než půl roku.* Žádosti budou podávat jednotlivé církevní subjekty. Stát pak případ od případu přezkoumá, zda na to má dotyčný subjekt nárok. Zmíněný zákon chrání od vydání přírodní rezervace, ale také další společensky důležité a užitečné útvary, které nebudou vydávány a zůstanou stávajícím uživatelům.

Podle návrhu zákona má stát od roku 2013 postupně rovněž vyplatit 59 miliard korun a má být postupně ukončeno placení církví ze státního rozpočtu. Jde o 0,3 % rozpočtu, které nemusí jít z financí určených na důchody a zdravotnictví, ale mohou být financovány z úspor státního provozu.

12) Předpokládaný výnos majetku bude podléhat základnímu rozdělení, kde 20 % je určeno nekatolickým církvím a Federaci židovských obcí, 20 % mužským a ženským klášterům, které se podílejí na životě církve nejen v pastorační činnosti, ale také v rámci charitativní a vzdělávací činnosti, 60 % je určeno římskokatolickým diecézím, které tak musejí zajistit úhradu mandatorních výdajů hrazených nyní státním příspěvkem. Těchto 60 % ovšem také vytváří určitou možnost podpory a pomoci při záchraně kulturního dědictví, což je 12 tisíc kulturních objektů (kostely, farní budovy atp.), ale rovněž tak podporu charitativním a vzdělávacím programům, které jsou realizovány Charitou Česká republika a více než stovkou církevních škol a školských zařízení.

13) Často napadaná schopnost hospodařit je zcela neoprávněná. *Bez ohledu na historické příklady, současný rozpočet církví spolu s církevními právníckými osobami, jako jsou charity a církevní školy, ukazuje, že církve hospodaří s výraznými finančními částkami, spravují svůj majetek ke spokojenosti kontrolních úřadů včetně NKÚ, rovněž tak ukazují více jak 50 % dobrovolné spoluúčasti věřících, což je ročně přes 1,5 miliardy Kč.* Znamená to, že vlastní provoz náboženského života, ono známé: „Nechci platit kadidlo a svíčky, protože jsem ateista,“ je nepřiměřenou námitkou.

Chci vyjádřit i omluvu a lítost nad těmi činy, které vzbuzují odpor vůči církvi a jejímu působení

14) Některé útoky na církve, náboženské společnosti a Federaci židovských obcí, které souvisí s připravovaným zákonem, hraničí s porušováním zákona o svobodě náboženského vyznání a hanobení náboženského přesvědčení. Tyto útoky hovoří jasně o nerespektování ústavního soudu a o pohrdání právním řádem České republiky. Jak jsem se dozvěděl, řada členů diplomatického sboru vyjadřuje údiv nad touto skutečností. Závěrem bych chtěl říci, že i námitky protivníků mají svou hodnotu a musí být přezkoumány. *Chtěl bych též uvést na pravou míru svůj výrok, který je autentický. Na začátku 90. let jsem řekl, že navrácení církevního majetku rozloží církevní instituce. Vyslovil jsem to v době, kdy se tyto instituce musely nejdříve zabývat základní obnovou infrastruktury po čtyřiceti letech totálního rozvratu a likvidace církevních právníckých osob.*

Současně bych také chtěl vyjádřit i omluvu a lítost nad těmi činy, které vzbuzují odpor vůči církvi a jejímu působení. Přijměte omluvu za tyto hříchy minulosti v duchu jubilejního listu Jana Pavla II. z roku 2000. Církve jako instituce musí počítat i s lidskými selháními, což znamená, že i v budoucnu může dojít k určitým pochybením a omylům. Chci ovšem všechny čtenáře ujistit o ochotě spolupracovat a zájmu pomáhat celé společnosti.